

Etapy terapii głosek szumiących (sz, ż, cz, dż)

Ćwiczenia aparatu artykulacyjnego przygotowujące do wywołania głosek dźwiękowych: "sz", "ż", "cz", "dż."

Ćwiczenia warg :

przebiernie wymawiamy głoski: u- i (u- usta zaokrąglone, i- usta mocno rozciągnięte)
wyraźnie wymawiamy a-o, przy szeroko otwartych ustach
przesadnie, wyraźnie wymawiamy a-o-u
cmokanie(udajemy, że staramy się rozłączyć sklezione wargi)
utrzymywanie ołówka między nosem a wargą górną(wąsy)
masowanie napiętych, rozciągniętych warg, od środka na boki
dmuchanie(wiatraczek ,płomień świecy)
parskanie
gwizdanie
wymawianie kuku, kuku, mu, mu, hau, hau, plum, buch, tup, puk
naśladowanie pyszczka rybki
układanie warg w kształcie ryjka, a następnie ich rozsuwanie do uśmiechu
częstowanie się ustami(ślone paluszki ze szklanki)
gra na flecie, harmonijce ustnej
automasaż (przez nagryzanie przebiernie górnej i dolnej wargi, masowanie warg palcami)

Ćwiczenia języka:

usta szeroko otwarte język wysuwamy i chowamy
dotykamy czubkiem języka zębów górnych
- usta otwarte, zęby widoczne, wąski, wydłużony język unosimy za górne zęby, dotykamy wałeczka dźwiękowego
- żucie brzegów języka zębami trzonowymi, w celu rozciągania całej jego powierzchni
- cofanie języka w głąb jamy ustnej, zaczynając od górnych zębów, a kończąc na podniebieniu miękkim(krasnoludek zagląda do gardła, lub chodzenie języka po schodkach)
- język dotyka raz lewego, raz prawego kąca warg
- oblizywanie ust
- liczenie językiem górnych zębów
zlizywanie czubkiem języka czekolady przyklejonej do podniebienia
naśladowanie ssania
wydmuchiwanie powietrza przez język zwinięty w rynienkę(boki języka przylegają do górnych dźwięseł(zjedzenie wcześniej miętowego cukierka bardziej uwrażliwia)
śpiewanie znanych melodii na lalalala, lelele, lulululu, lololo

Ćwiczenia oddechowe:

-wciągamy powietrze przez nos, wydmuchujemy przez zaokrąglone usta
-dmuchamy na waciki zawieszzone na nitce(motyłki)
-cw. w dmuchaniu, zabawa w piłkę nożną , dmuchanie lekkiej kulki (np. pingpongowej) do bramki.
dmuchanie baloników, piórek i innych lekkich przedmiotów
dmuchanie na wiatraczek
puszczanie baniek mydlanych
wymawiamy na jednym wydechu samogłoskę na czas(bicie rekordów)
czubek języka dotyka wałeczka dźwiękowego za górnymi zębami i na tak ułożony język dmuchamy(powietrze powinno przechodzić w płaszczyźnie środkowej języka)

Po przeprowadzeniu ćwiczeń usprawniających, przechodzimy do wywoływania pożądanej głoski.

Aby prawidłowo wymówić głoskę "sz" muszą być spełnione trzy warunki:

- 1.język dotyka wałeczka dźwiękowego za górnymi zębami
- 2.usta są zaokrąglone jak przy wymawianiu głoski "u"
- 3.zęby lekko złączone, nie zaciśnięte

Układ języka i warg pokazujemy w lustrze. Zwracamy szczególną uwagę na to, aby język dotykał górnego wałeczka dźwiękowego, szczególnie uczulamy to miejsce np. dotykamy zimną łyżeczką lub przyklejamy do niego rozpuszczalną gumę do żucia. Jeśli dziecko nie zaokrągli ust, wówczas symetrycznie naciskamy mu policzki, pamiętamy o zbliżeniu zębów. Nie spieszymy się z wywoływaniem zniekształconej głoski, ważne jest, aby dziecko miało sprawny aparat

artykulacyjny, dopiero wtedy przystępujemy do uzyskania właściwego dźwięku. Wymawiamy podczas wydechu przedłużone "sz". Nie wolno wywoływać wszystkich głosek od razu, głosek wyjściową, (podstawową, modelową) dla szeregu dźwiękowych (szumiących) jest głoska "sz", jej prawidłowe opanowanie najczęściej powoduje prawidłową realizację całego szeregu szumiących.

Pierwszy etap to poprawne wymawianie głoski "sz" w izolacji.

Organizujemy zabawy utrwalające wymowę "sz" np. naśladowanie szumu wiatru lub fal morskich. Bardzo ważna jest poprawna demonstracja, mówimy dziecku patrz jak ja to wymawiam i staraj się mnie naśladować (przypominamy i pokazujemy język dotyka wałeczka dźwiękowego, usta zaokrąglone, zęby lekko złączone). Zwracamy uwagę na poprawne wizualnie i słuchowo wymawianie "sz". Możemy bawić się w pociąg, który powoli rusza z miejsca: sz, sz, sz, po to by za chwilę szybko pędzić szszszsz. Gdy dziecko opanuje głoskę "sz" w izolacji przechodzimy do drugiego etapu łączenia "sz" z samogłoskami, tworzymy sylaby i logotomy.

Najlepiej zacząć od połączenia "sz" z samogłoską "u" (wykorzystujemy zaokrąglenie ust) i próbujemy wymawiać szu, szu, uważnie obserwujemy wymowę dziecka, które musi pokonać wiele trudności, zanim zautomatyzuje poprawne wymawianie głoski "sz". Ćwiczoną głoskę łączymy z pozostałymi samogłoskami (możemy wykorzystać zegar logopedyczny), sza, szo, sze, szy, szę, szą następnie asz, osz, usz, esz, ysz, ąsz, ęsz.

Możemy nauczyć dziecko piosenki pt. Wesołe nutki:

"Sza sza sza śpiewają dzieci

sza sza sza śpiewam ja sam" (śpiewając zmieniamy samogłoski: o, e, u, i, y, a, ę)

Drugi etap to wymyślanie wyrazów z użyciem głoski "sz".

Podjęmujemy próbę samodzielnego wymawiania wyrazów z użyciem głoski "sz" w nagłosie. Pokazujemy dziecku obrazki z nazwą zaczynającą się na "sz" i pytamy co to jest? Oceniamy wymowę interesującej nas głoski. Jeśli głoska nie jest prawidłowo realizowana wydłużamy jej brzmienie np. szszszafa itd. Ćwiczymy wymowę "sz" w nagłosie, śródgłosie i w wygłosie wyrazów.

szafa, szachy, szachownica, szalik, szata, szatnia, szarlotka, szopa, szum, szuflada, szef, szept, szelki, szeryf, szept, szyja, szyba, szyna, szydło, szkoła, szklanka, sznurek, szpilka, szpak, szpital, szpulka, sztuka, kasza, daszek, paluszek, nosze, puszka, poduszka, kasztan, ptaszek, koszyk, koszula, uszy, wieszak, kalosze, kieszeń, muszla, poszewka, wierszyk, lepszy, biszkopt, gruszka, Warszawa, muszka, proszek, groszek

kosz, mysz, kalosz, klosz, listonosz, tusz, kapelusz, pióropusz, gulasz, marsz, dorsz, szyszka, grosz, plusz, afisz, arkuś, bambos, Mateusz, Mariusz, Łukasz

Do utrwalania artykulacji głoski "sz" w wyrazach mogą posłużyć nam gry logopedyczne np. domino z obrazkami zawierającymi głoskę "sz" w różnych pozycjach w wyrazie, "Układanki sylabowe" z serii "Logopeda radzi". Dziecko dostaje do domu kartkę z zestawem obrazków zawierających ćwiczoną głoskę i wraz z rodzicami może utrwalać prawidłową wymowę. Można także polecić mu aby samo namalowało obrazki, których nazwy zaczynają się na głoskę "sz", mają ją w środku, bądź na końcu wyrazu.

Trzeci etap to budowanie zwrotów i prostych zdań z użyciem głoski "sz."

Poprośmy dziecko o zapisywanie ćwiczonych zwrotów, stwierdzono, że im więcej zmysłów angażuje się do uczenia i utrwalania danej głoski, tym szybsze i trwalsze są efekty tego uczenia. Dlatego poleca się ćwicząc wymawiać i jednocześnie pisać. Stwarza to warunki do kojarzenia wymawiania, słuchania, ruchu ręką i obserwowania. Włączone zostają zmysły kinestetyczny, słuchowy i wzrokowy.

szkolna szatnia, szara myszka szklany klosz
pluszowy kapelusz blaszana puszka puszka groszku
kosztowny naszyjnik puszysty szalik koszyk szpinaku
pszenna kasza koszyk kasztanów szpitalne nosze

Na podstawie obrazków redagujemy proste zdania.

To szafa, a to kosz.

To jest szafa, a to jest kosz.

To jest mała szafa, a to jest mały kosz.

Oto przykłady innych zdań zawierających ćwiczoną głoskę:

To nasza szkoła

Pod szafą siedzą myszy.

W szafie są szerokie szuflady.

Dzieci muszą jeść kaszę.

Tomasz poszedł pieszo do szkoły.

Zbyszek pisze wiersze.

W szpulkę wpięto szpilki.

Szymek jest leniuszkiem.

Staszek jest młodszy od Szymka.

Listonosz przyniósł depeszę.

Piąty etap, to utrwalanie wymowy "sz" w spontanicznych wypowiedziach.

W dalszym ciągu możemy opisywać obrazki , na których nagromadzone są przedmioty, w których nazwie występuje głoska "sz" np.

Mama szyje na maszynie.

Materiał jest w groszki.

Przyszedł listonosz.

Listonosz przyniósł list.

Na stole stoi szklanka.

Na stole leży zeszyt.

Szpulka nici leży na maszynie.

W szpulkę nici wbito szpilki.

Na talerzyku leżą gruszki.

W kącie stoi szafa.

Gdy dziecko niezbyt sprawnie opisuje obrazki zadajemy mu pytania:

Gdzie leży zeszyt? Co robi mama? itd.

Możemy także opisywać obrazki wg. "Minimum logopedycznego" Demelowej dołączone do książki.
np. W koszu są grzyby. Na krześle leżą nożyczki. itd.

Jakie wyrazy powstaną po wstawieniu "sz"

...pilka ...um gru...ka

...nur mu...elka ze...yt

ko...yk su...a ...koła

pta...ek my...ka mu...ka

ka...el wie...ak ...y...ka

Teksty do utrwalania głoski "sz"

Przyszła myszka do szewca i prosi:

uszyj mi puszyste bambosze

takie, jak teraz się nosi.

Zerknął szewc na myszkę radosny

i rzekł: Mam, dużo roboty,

zaczekaj do przyszłej wiosny.

Przeczytaj i napisz z pamięci zdania, głoskę "sz" zaznacz kóleczką(zaokrąglona buzia)

Na wieszaku wisi szalik.

W szatni stoją wieszaki.

Szymek zbiera kasztany.

Krzysztof zgubił szalik.

Tata gra z Tomaszkiem w szachy.

Ewa schowała szpilki do szuflady.

Po szynach jedzie pociąg.

Ułóż zdania z podanych wyrazów:

szarą Szymek koszulę ma

jest W groszek koszyku

sznurowadła Krzysztof zgubił

szpitalu Przy sosny rosną

Teksty do ćwiczeń w czytaniu:

Myszka

Łepkę z uszami wytnę z kasztana,

Na brzusek wezmę szyszkę.

Ogonek i łapki będą wełniane

i do zabawy zrobię myszkę.

Jesień

Szukaj jesieni szarej,

Pełno jej wszędzie starej.

Szumia, tu szumia liście,

znasz już ten wiersz oczywiście.

Lato

Szumi, szumi woda,
szumi, szumi las,
szumią, szumią pola,
lato wita nas.

Skrzaty
Szara jesień ,szara
szumią, szumią liście
poszły małe skrzaty
szukać ciepłej chaty

Szukają, szukają
mało czasu mają.
Gdy się nie pośpieszą
kaszlu wnet dostaną.

Wszyscy dla wszystkich

Murarz domy buduje.
Krawiec szyje ubrania,
Ale gdzież by co uszył,
Gdyby nie miał mieszkania?

A i murarz by przecie
Do roboty nie ruszył,
Gdyby krawiec mu spodni
I fartucha nie uszył.

Piekarz musi mieć buty,
Więc do szewca iść trzeba.
No, a gdyby nie piekarz,
To by szewc nie miał chleba.

Tak dla wspólnej korzyści
I dla dobra wspólnego
Wszyscy muszą pracować,
Mój maleńki kolego.
Dwie myszki.
Jedna myszka, szara myszka,
druga myszka biała
szara myszka białej myszce
spać dziś nie dawała.

Łakomczuszek
Raz do brzuszka łakomczuszka
wpadła gruszka, dwa jabłuszka,
miód z garnuszka,
z barszczem uszka
i bigosu cała puszka.
Oj, uważaj łakomczuszku,
straszny tłok jest w twoim brzuszku!
Od Warszawy do Kuluszek
tyś największy łakomczuszek.

To nasza szkoła. Tomasz i Zbyszek idą do szkoły. Tomasz ma kaszel i nosi szalik. Jego szalik jest szary. Tam jest szatnia. W szatni wiszą płaszcze. Zbyszek ma w szafie swój wieszak. Na szafie stoi koszyk. Pod szafą stoi kalosz. Rok szkolny już się zaczął. Z różnych stron lasu idą do szkoły pod kasztanem leśni uczniowie. Pierwszy maszeruje szarak. Za nim myszka szara. Dalej liszka. Tam lecą ptaszki, szpaki, pliszki. Szarik i Puszek mają szyjki owinięte szalikami. Niosą w koszykach zeszyty i książki. Spieszą się wszyscy, a ptaszki śpiewają do marszu.

Ostatnim etapem utrwalania artykulacji głoski "sz" jest różnicowanie w wymowie głosek "sz' i"s"

sza-sa -szasa

szo-so- szoso

sze-se-szse

szu-su-szusu

szy-sy-szysy

szą-są- sząsą

szę- sę-szęsę

sa-sza-sasza

so-szo-soszo

se-sze-sesze

su-szu-suszu

sy-szy-syszy

są-szą-sąszą

się-szę-szęsę

maszynista, pastuszek, kustosz, przesyłka, przystanek, przesył, krzesło, przekaz, susza, suszarnia, szałas, szelest, Staszek, szansa, masaż, szosa, słabeusz, saszetka, smakosz, przesolić, susz, skrzat, skrzyp, stróż, strzęp, strzał

To jest szafa, a to jest stolik.

To jest szalik, a to są sanki.

To jest koszyk, a to jest słój.

Koło szkoły stoją sanki.

W koszyku jest sałata.

W szufladzie są spinki.

Szymek kroi szynkę.

Powtarzaj słowa:

szosa susza szesnasty

szacunek nożyczki szeleszczący

szelest śpioszek oszust

szelest racuszek wzruszenie

szachownica staruszek siedzący

szyszka suszarka Staszek

szeleścić zacisze szaliczek

szybowcowy zeszyt zamaszysty

Pozdrawiam Monika Szyska - neurologopeda